

**TOEZICHTKADER SPECIAAL
ONDERWIJS EN
VOORTGEZET SPECIAAL
ONDERWIJS 2005**

Utrecht, vastgesteld december 2005
versie 9 maart 2006

INHOUDSOPGAVE

1	INLEIDING	4
2	HET WAARDERINGSKADER	8
2.1	Wettelijk kader	8
2.2	De kwaliteit van het onderwijs	9
2.3	De kwaliteitsaspecten en indicatoren	14
2.3.1	De indicatoren uit het waarderingskader PKO	14
2.3.2	De indicatoren voor kwaliteitszorg	16
2.3.3	De indicatoren voor verbreding dan wel verdieping	17
2.4	De normering	17
3	WERKWIJZE	21
3.1	De gegevens t.b.v. het toezicht	21
3.2	Aansluiten bij de zelfevaluatie	22
3.3	Variatie in onderzoeksvormen	24
3.3.1	Het jaarlijks onderzoek	25
3.3.2	Het periodiek kwaliteitsonderzoek	25
3.3.3	Het nader onderzoek	26
3.3.4	Het onderzoek naar de kwaliteitsverbetering	27
3.3.5	Het incidenteel onderzoek	28
3.4	Variatie in frequentie	29
4	RAPPORTAGE	30
4.1	Rapportage over PKO, NO en OKV	30
4.2	Rapportage over JO	31
4.3	De kwaliteitskaart	32
	BIJLAGE(N)	
I	WETTELIJKE BEPALINGEN	34
II	WAARDERINGSKADER PKO-EC	36
III	TOELICHTING OP INDICATOREN KWALITEITSZORG	44
IV	VERBREDING EN VERDIEPING	48

1 INLEIDING

Met de invoering van de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) is het onderwijstoezicht vernieuwd en aangepast aan de huidige bestuurlijke verhoudingen in het onderwijs. Het toezicht sluit tevens aan bij de Wet op de expertisecentra (WEC) en bij de gedachte uit Koers Primair Onderwijs en Koers Voortgezet Onderwijs, waarin de minister van OCW haar besturingsfilosofie heeft verwoord. Kern van die filosofie is vrijheid geven en kaders stellen. Uitgangspunt is dat bevoegde gezagsorganen (besturen) van scholen zelf verantwoordelijk zijn voor de kwaliteit van het gegeven onderwijs. Deze verantwoordelijkheid omvat het formuleren van doelen in termen van de onderwijskwaliteit, de realisatie van die kwaliteit, de kwaliteitsbewaking en de publieke verantwoording over de kwaliteit. In vergelijking met het recente verleden worden scholen in deze nieuwe besturingsfilosofie in toenemende mate aangesproken op de behaalde onderwijsresultaten in plaats van op de verrichte inspanningen. Het inspectietoezicht bouwt voort op deze zelfregulerende mechanismen en wil scholen stimuleren de uitgangspunten van de besturingsfilosofie van de overheid op te pakken en vorm te geven. Daarom zal het toezicht waar mogelijk aansluiten bij de werkzaamheden die de school zelf ten behoeve van de kwaliteitszorg heeft verricht. Daarbij krijgt de school ruimte om ook de eigen doelen en ambities te presenteren en inzichtelijk te maken hoe hieraan wordt voldaan. De agenda voor het Periodiek Kwaliteitsonderzoek bijvoorbeeld, wordt samen met de school opgesteld.

Voor het uitvoeren van het toezicht beschrijft de inspectie haar werkwijze in een toezichtkader. Een toezichtkader is bedoeld om de eenheid van handelen door inspecteurs te bevorderen. Het maakt tevens het handelen van de inspectie transparant voor scholen; de inspectie is hiermee aanspreekbaar op het wat en hoe van haar werk.

In januari 2003 heeft de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap het eerste toezichtkader (Voortgezet) Speciaal Onderwijs en Expertisecentra volgens de WOT goedgekeurd, dat haar door de Inspecteur-generaal van het Onderwijs was aangeboden. Op grond van de ervaringen die inmiddels met dit toezichtkader zijn opgedaan en op grond van de voortgang in de ontwikkelingen rondom de nieuwe besturingsfilosofie van de overheid heeft de inspectie besloten tot enige bijstellingen. Daarbij heeft zij rekening gehouden met de evaluatie van het SCO-Kohnstamm instituut, evaluaties van scholen na een Periodiek Kwaliteitsonderzoek (PKO) of Jaarlijks Onderzoek (JO) en interne evaluaties van inspecteurs. Uit deze evaluaties is naar voren gekomen dat het vigerende waarderingskader te veel gelaagd is, te weinig discrimineert tussen goede en zwakke scholen, te massief is (te veel omvattend en te veel voor alle scholen hetzelfde) en te weinig mogelijkheden biedt tot proportionaliteit en variëteit in het toezicht. Het bijgestelde kader, dat als titel heeft meegekregen: 'Toezichtkader speciaal onderwijs en voortgezet speciaal

onderwijs 2005', beoogt tot het moment waarop in 2007 de WOT wordt geëvalueerd, voor genoemde knelpunten een oplossing te bieden. Het 'Toezichtkader speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs 2005' is tot stand gekomen na overleg met ondermeer de organisaties van management, besturen, personeel en ouders/verzorgers.

Het bijgestelde kader kan getypeerd worden als een compact waarderingskader, een basiskader, waarmee de inspectie beoordeelt of de school onderwijs van voldoende kwaliteit verzorgt (waarborg). Tevens beoogt het bijgestelde waarderingskader scholen te stimuleren de best mogelijke resultaten te behalen met hun leerlingen (stimulering).

Het waarderingskader waarmee het toezicht wordt uitgeoefend kan op maat worden gemaakt, afhankelijk van de kwaliteit van de school (proportionaliteit) en van de schoolspecifieke profilering (variëteit). Daar waar scholen van mening zijn dat het kader niet volledig van toepassing is op hun specifieke situatie of op het schoolconcept, hanteert de inspectie het principe 'pas toe of leg uit'. Indien scholen duidelijk eigen keuzes maken, deze kunnen onderbouwen en zich verantwoorden over het resultaat van de ambities die de school voor zichzelf heeft geformuleerd, neemt de inspectie die in haar toezicht mee. Het ligt voor de hand dat scholen hun keuzes en de beoogde resultaten in hun schoolplan hebben beschreven en dat deze keuzes eveneens tot uitdrukking komen in hun zelfevaluatie en hun kwaliteitszorg. Indien de inspectie het echter - eveneens beargumenteerd - nodig of wenselijk acht, worden alleen de indicatoren uit het waarderingskader gebruikt. Het toezichtkader bevat daarmee een werkwijze die meer dan het vorige kader differentieert tussen scholen, afhankelijk van de kwaliteit en de inhoud van de beschikbare zelfevaluatiegegevens.

Het beginsel van proportionaliteit houdt niet alleen in dat het toezicht naar inhoud varieert. Ook de frequentie van de onderzoeken kan variëren. Scholen waar de kwaliteit risicovol is of risicovol dreigt te worden, worden vaker bezocht dan scholen waar dit niet het geval is.

Tot slot van deze inleiding moeten nog de volgende ontwikkelingen worden vermeld. Het gaat hier om ontwikkelingen die bij de overheid en/of bij de inspectie gaande zijn, maar die nog niet volledig uitgekristalliseerd zijn. Waar dit aan de orde is zullen deze ontwikkelingen in de periode 2005-2007 (tot de evaluatie van de WOT) in het toezicht worden meegenomen.

In de eerste plaats is de minister van onderwijs in gesprek met het onderwijsveld en het parlement over de nadere invulling van de bestuurlijke verhoudingen tussen onderwijsinstellingen en overheid. In deze nieuwe bestuurlijke verhoudingen zullen ook de verhoudingen tussen verticaal en horizontaal toezicht nader worden uitgelijnd. Waar dat te zijner tijd leidt tot aanpassingen in het toezichtkader zal dit aan de scholen en hun besturen worden gemeld.

In de tweede plaats zijn de inspectie, de Auditdienst van OCW en Cfi doende om in het kader van geïntegreerd toezicht te onderzoeken hoe hun toezichtactiviteiten beter op elkaar kunnen worden afgestemd. Doel hiervan is de toezichtlasten, waaronder de informatiestromen, van de onderwijsinstellingen te verminderen. In dit kader zullen ook zogenaamde risicoprofielen verder worden ontwikkeld. Zodra deze risicoprofielen zijn beproefd, zullen ze worden gebruikt voor de sturing en inrichting van het toezicht.

In de derde plaats regelt de WOT dat de inspectie niet alleen toezicht uitoefent op het bekostigd onderwijs, maar ook op scholen uit het niet bekostigd onderwijs (nbo). Zij ontwikkelt daarvoor een waarderingskader dat uitgaat van de aanmerkingcriteria die met ingang van 1 augustus 2006 voor het nbo zullen gelden. Deze aanmerkingcriteria zullen wettelijk worden vastgelegd. Tot heden zijn de inspectie geen nbo in het speciaal onderwijs en/of het voortgezet speciaal onderwijs bekend.

In de vierde plaats zijn er sinds enige tijd ontwikkelingen gaande rondom jeugd in probleemsituaties. De departementen voor BZK, Justitie, OCW, SZW en VWS werken daartoe samen in het kader van Operatie Jong. Een onderdeel daarvan is de samenwerking tussen de vier inspecties in het kader van het Integraal Toezicht Jeugdzorg (ITJ). Ook voor scholen is het van belang dat zij relaties hebben met andere organisaties uit de jeugdzorg: RIAGG, politie, bureau jeugdzorg, kindbescherming etc. Om die reden is in het waarderingskader voor 'verbreding en verdieping' een indicator opgenomen die dit in beeld brengt. Indien de inspectie of de school daar aanleiding toe zien, wordt deze indicator in het periodiek kwaliteitsonderzoek op een school meegenomen.

Het 'Toezichtkader speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs 2005' dat hierna wordt beschreven, is als volgt opgebouwd.

In hoofdstuk 2 volgt een beschrijving van het waarderingskader. Het waarderingskader is het inhoudelijke kader voor het toezicht op de scholen. In hoofdstuk 3 beschrijft de inspectie de werkwijze bij het toezicht. Kern van deze werkwijze is dat het toezicht proportioneel zal worden uitgevoerd. In hoofdstuk 4 besteedt de inspectie aandacht aan de rapportage aan scholen en burgers.

2 HET WAARDERINGSKADER

Dit hoofdstuk bevat het waarderingskader voor de beoordeling van scholen. Het waarderingskader is het inhoudelijke kader voor het toezicht op de scholen in de periode van 1 augustus 2005 tot de evaluatie van de WOT is gerealiseerd. De doelstellingen en bepalingen in de Wet op de expertisecentra (WEC) en de bepalingen in de Wet op het onderwijstoezicht (WOT) vormen de belangrijkste bronnen voor dit kader (paragraaf 2.1).

In paragraaf 2.2 worden de uitgangspunten die de inspectie hanteert bij het toezicht op scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs uiteen gezet.

Met behulp van het waarderingskader spreekt de inspectie een oordeel uit over de kwaliteit van het onderwijs op de school. Zij baseert zich daarbij op wat zij verstaat onder een goede school (paragraaf 2.3).

De inspectie voert het toezicht uit door onderzoek te doen aan de hand van de wettelijke voorschriften en andere kwaliteitsaspecten die in paragraaf 2.4 verder zijn uitgewerkt in indicatoren. Er is in principe voor alle scholen sprake van een zelfde basisset van indicatoren. Deze basisset wordt uitgebreid zodra er aanleiding is tot verbreding of verdieping. Die aanleiding kan liggen in de ambities van de school of in de oordelen van de inspectie over de kwaliteit van de school. Ook zijn normen ontwikkeld die de inspectie hanteert om een oordeel uit te spreken over de kwaliteit (paragraaf 2.5).

2.1 Wettelijk kader

Artikel 11 van de WEC vermeldt de uitgangspunten en de doelstelling van het speciaal onderwijs en het voortgezet speciaal onderwijs. Het streven naar een ononderbroken ontwikkelingsproces en een brede vorming van leerlingen staan daarin centraal (lid 1 en 2). Als onderdeel van de vorming moeten scholen inspelen op het gegeven dat leerlingen opgroeien in een multiculturele samenleving (lid 3). Zo mogelijk brengt het kinderen tot het volgen van gewoon onderwijs in basisscholen of scholen voor voortgezet onderwijs (art. 11, lid 1, WEC).

De WEC geeft aan dat instellingen en scholen voor speciaal onderwijs en voortgezet speciaal onderwijs zijn aangesloten bij een regionaal expertisecentrum (artikel 28b, lid 1, WEC). De inspectie gebruikt voor het toezicht op deze regionale expertisecentra een afzonderlijk toezichtkader.

In artikel 11, lid 2 van de WOT is over de uitoefening van het toezicht het volgende bepaald:

'De inspectie verricht het onderzoek aan de hand van de bij of krachtens een onderwijswet gegeven voorschriften en, indien het betreft een school voor primair of voortgezet onderwijs, de aspecten van kwaliteit, te weten:

- a voor wat betreft de opbrengsten van het onderwijs:
 - leerresultaten,
 - voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen,
- b voor wat betreft de inrichting van het onderwijsleerproces:
 - het leerstofaanbod,
 - de leertijd,
 - het pedagogisch klimaat,
 - het schoolklimaat,
 - het didactisch handelen van de leraren,
 - de leerlingenzorg,
 - de inhoud, het niveau en de uitvoering van de toetsen, tests, opdrachten of examens.

Indien uit het onderzoek een redelijk vermoeden voortvloeit dat de kwaliteit tekortschiet, stelt de inspectie nader onderzoek in, waarbij tevens de oorzaken van het tekortschieten worden onderzocht.'

Het begrip kwaliteit wordt in de Memorie van Toelichting bij de WOT betrokken op verschillende aspecten van het onderwijs. Over sommige van deze aspecten had de wetgever al bepaalde *voorschriften* in de sectorwetten opgenomen. Van andere aspecten vindt de wetgever het van belang dat daarover inzicht wordt geboden: het betreft hier de bovengenoemde *aspecten van kwaliteit* die nu in de WOT zijn vastgelegd. Daarnaast hebben de scholen *eigen doelen* gesteld in hun kwaliteitsbeleid.

Bij de beoordeling van de kwaliteit van het onderwijs betreft de inspectie al deze aspecten en beziet deze in samenhang. Voor de praktijk van het toezicht betekent dit dat de school vanuit het kwaliteitsperspectief wordt beoordeeld, d.w.z. op basis van de kwaliteitsaspecten die de inspectie in het waarderingskader heeft vastgelegd. Wettelijke voorschriften zijn daarin geïncorporeerd en worden zo als het ware 'meegenomen' in de kwaliteitsbeoordeling. De relatie is op hoofdlijnen geëxpliciteerd in bijlage I. Als de inspectie tijdens een onderzoek onderwijspraktijken in een school tegenkomt die niet in overeenstemming zijn met de wettelijke bepalingen, dan expliciteert zij dit in haar rapportage. Daarbij beoordeelt de inspectie ook of de school voldoet aan de wettelijke bepalingen inzake bijvoorbeeld de onderwijstijd, het schoolplan en de schoolgids.

2.2 Uitgangspunten bij het toezicht op scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs

Scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs worden zowel vanuit maatschappelijk perspectief als vanuit het perspectief van de wetgever, verondersteld te beschikken over gespecialiseerde expertise. Dit begrip vormt

een belangrijk uitgangspunt voor het toezicht van de inspectie op de kwaliteit van het onderwijs op deze scholen.

De school voor (voortgezet) speciaal onderwijs zal voor alle geïndiceerde en plaatsbepaalde leerlingen toegankelijk moeten zijn. De school dient daarom het onderwijsleerproces zo in te richten dat alle geïndiceerde en plaatsbepaalde leerlingen kunnen worden opvangen. Voor de leerlingen in deze scholen geldt daarbij dat op basis van de specifieke kennis over de leerling en diens specifieke handicap of stoornis, zodanige onderwijsaanpassingen gerealiseerd moeten worden dat een op hun specifieke mogelijkheden en beperkingen aansluitend onderwijsleerproces mogelijk wordt. Het is deze afstemming die de gespecialiseerde expertise van de school voor (voortgezet) speciaal onderwijs zichtbaar moet maken. Er mag daarom in de school voor (voortgezet) speciaal onderwijs geen sprake zijn van (structurele) 'handelingsverlegenheid' als gevolg van de onderwijsbeperkingen en -mogelijkheden van de leerling.

De expertise moet erin voorzien dat indien de mogelijkheden van de leerling dit rechtvaardigen, de school moet streven naar integratie, dat wil zeggen naar deelname aan een zo gewoon mogelijk onderwijsleerproces, zo mogelijk binnen een setting van een school voor regulier onderwijs.

Streven naar een ononderbroken ontwikkeling betekent binnen het (voortgezet) speciaal onderwijs een streven naar continue voortgang in de ontwikkeling van de leerlingen. Daarbij wordt steeds expliciet rekening gehouden met de mogelijkheden van de leerling zoals die voortvloeien uit zijn onderwijsbeperking.

Dit vraagt van de school dat zij zich rekenschap geeft van de specifieke onderwijsbeperkingen en – mogelijkheden van de leerling en daar het onderwijsleerproces op aanpast. Daarmee ontstaat voor de leerling een zogenoemd *ortho-onderwijsleerproces*.

Voor een deel van de leerlingen in scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs kenmerkt het ortho-onderwijsleerproces zich door de noodzaak van maatregelen van dispenserende aard.

De onderwijsbeperking vraagt om (dispenserende) maatregelen die de leerlingen vrijstellen van het bereiken van bepaalde (kern)doelen. Daarvoor in de plaats is het nodig alternatieve doelen na te streven. De Stichting voor de Leerplanontwikkeling (SLO) heeft in opdracht van OCW kerndoelen voor het speciaal onderwijs opgesteld die binnenkort zullen worden vastgesteld. Deze kerndoelen stellen de scholen in staat hun dispenserende maatregelen inhoud te geven.

Een duidelijk accent komt dan te liggen op het bevorderen van sociale competenties. Deze sociale competenties liggen ten grondslag aan alle onderwijsactiviteiten voor deze leerlingen.

Voor een deel van de leerlingen in scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs doet zich de noodzaak tot compensatie voor. De handicap vereist alternatieve wijzen van compenserende onderwijsmaatregelen die de toegankelijkheid tot (delen van) een zo gewoon mogelijk onderwijsleerproces vergroten. Afhankelijk van de handicap en de beschikbare middelen staat de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs een veelheid aan oplossingen ter beschikking om die toegankelijkheid tot een zo gewoon mogelijk onderwijsleerproces te vergroten. Daarbij is veelal niet alleen ondersteuning mogelijk (of zelfs noodzakelijk) vanuit de (informatie)technologie, maar kunnen dergelijke hulpmiddelen of apparatuur ook ingezet worden om beperkingen te verminderen of indien mogelijk op te heffen. Daarbij is het de bedoeling uiteindelijk voor hen een zo gewoon mogelijk onderwijsleerproces toegankelijk te maken.

Voorts doet zich voor leerlingen de noodzaak voor tot het treffen van specifieke maatregelen gericht op de ondersteuning van de sociale- en emotionele ontwikkeling.

De school zal voor het onderwijs aan de leerling de juiste dosering moeten bepalen tussen de elementen van het ortho-onderwijsleerproces en een zo gewoon mogelijk onderwijsleerproces om tegemoet te kunnen komen aan de onderwijsbehoeften van de leerlingen. Deze elementen van een ortho- en een zo gewoon mogelijk onderwijsleerproces, zullen in de (individuele) documenten voor handelingsplanning van de school zichtbaar moeten worden gemaakt.

Voor de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs staat centraal dat zij gestalte geven aan een maximum aan gespecialiseerde deskundigheid bij het vorm en inhoud geven van het geïntegreerde (ortho)onderwijsleerproces. Dit onderscheidt de scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs als scholen met een specifieke positie ten opzichte van de scholen voor regulier-primair en voortgezet onderwijs.

De scholen voor (voortgezet) speciaal onderwijs verschillen zowel naar aard als intensiteit van het geïntegreerde (ortho)onderwijsleerproces van elkaar. Op alle scholen is evenwel dezelfde, in het waarderingskader PKO besloten liggende, opvatting over kwaliteit van (goed) onderwijs van toepassing. Dat wil zeggen dat op alle scholen dezelfde kwaliteitsaspecten en -indicatoren er toe doen en dien ten gevolge onvoldoende grond kan worden gevonden voor een clusterspecifiek waarderingskader, d.w.z. een waarderingskader dat afhankelijk van het cluster andere kwaliteitsaspecten en andere indicatoren zou dienen te bevatten. In het toezicht kan worden volstaan met één waarderingskader.

Scholen verschillen echter aanmerkelijk in de complexiteit van de opdracht waaraan de scholen hun bestaansrecht ontleen. Dat vraagt van het toezicht dat het waarderingskader de flexibiliteit bezit aan te kunnen sluiten bij dit verschil in complexiteit.

Op de school berust daarbij de verantwoordingsverplichting op basis van een analyse van de kenmerken van haar leerlingenpopulatie, de kenmerken van goed onderwijs voor hun situatie of binnen een 'stroom' te expliciteren (de invulling van het onderdeel 'Onderwijskundig beleid' van het schoolplan). Anders gezegd, centraal staat de vraag wat de centrale opdracht ('bestaansrecht') van een specifieke school is binnen haar specifieke cluster en in welke mate de invulling van de school daarop aansluit binnen de kaders van de wet.

Het perspectief van waaruit de inspectie het toezicht op de school gestalte geeft, sluit in hoge mate aan bij de ontwikkelingen binnen het beleidskader zoals neergelegd in 'Koers', waarmee de autonomie van de scholen krachtig wordt doorgezet en op de scholen de verplichting rust zelf met initiatieven te komen afgestemd op de lokale situatie en zich daarover ook te verantwoorden. Tevens spoort het toezicht de scholen nadrukkelijk aan beleid te ontwikkelen op het gebied van de kwaliteitszorg.

2.3 De kwaliteit van het onderwijs

De inspectie expliciteert in het waarderingskader hoe zij beoordeelt of een school in redelijkheid presteert en wat daarbij de basiskwaliteit is waarop alle leerlingen recht hebben. Een goede school kan worden getypeerd als een school die onderwijs verzorgt dat ertoe leidt dat alle leerlingen binnen hun mogelijkheden optimale resultaten behalen. Een goede school bewaakt, borgt en verbetert de kwaliteit van haar onderwijs.

Om de kwaliteit van het onderwijs te beoordelen, onderzoekt de inspectie in principe een basisset van indicatoren die samen garanderen dat de kwaliteit van voldoende niveau is. De indicatoren komen uit alle aspecten van kwaliteit die in de WOT zijn opgenomen. Het zal niet altijd nodig zijn de indicatoren uit de basisset diepgaand te onderzoeken. Afhankelijk van de kwaliteit van de school, van haar zelfevaluatie en van informatie die verkregen is uit een risicoanalyse van andere gegevens waarover de inspectie beschikt, zal in bepaalde gevallen volstaan kunnen worden met een verificatie van eerder toegekende oordelen en - zo mogelijk - een herbevestiging daarvan. De basisset kan voorts worden uitgebreid naar aanleiding van de ambities van de school of oordelen van de inspectie over de kwaliteit. Door op deze wijze het toezicht toe te snijden op maat van de school, respectievelijk proportioneel in te richten, ontstaat ruimte om in het toezicht de eigen ambities van de school te betrekken of aandacht te besteden aan thema's die de inspectie van belang acht.

De inspectie is zich ervan bewust dat zich situaties kunnen voordoen waarbij een school van opvatting is dat de basisset indicatoren niet in alle opzichten op haar van toepassing is. Ook kan zij ervan overtuigd zijn dat een verbreding of verdieping van het kader met de indicatoren opgenomen in bijlage IV (zie ook paragraaf 2.4.3) nog onvoldoende recht doet aan de specifieke situatie van de

school of aan het eigen schoolconcept. Bij de voorbereiding van een onderzoek, dat meer dan voorheen in overleg met de school gebeurt (zie ook paragraaf 3.3.1), kan de school dit kenbaar maken. De inspectie zal dan het principe hanteren 'pas toe of leg uit'. Als de school vindt dat het waarderingskader niet volledig op haar van toepassing is, dan wordt zij verzocht dit uit te leggen. De inspectie vraagt de school de bewuste afwijkingen te onderbouwen en zich te verantwoorden over het resultaat van de ambities die de school voor zichzelf heeft geformuleerd. Het ligt voor de hand dat de school deze keuzes en de beoogde resultaten in haar schoolplan heeft beschreven en dat deze keuzes eveneens tot uitdrukking komen in haar zelfevaluatie en haar kwaliteitszorg. Als de inspectie van mening is dat de keuzes van de school niet in overeenstemming zijn met de professionele opvattingen van de inspectie over de te leveren kwaliteit, dan zal zij dat beargumenteerd aangeven in haar rapportage over de school. Door deze werkwijze is het waarderingskader geen keurslijf voor de school; wel verplicht het de school om zich te verantwoorden over de eigen keuzen.

Wanneer het kwaliteitsonderzoek de inspectie aanwijzingen geeft waardoor zij in redelijkheid kan vermoeden dat de kwaliteit tekortschiet, volgt in beginsel een Nader Onderzoek naar de aard van de problematiek en de mogelijke oorzaken en achtergronden van het tekortschieten.

Bij dit nader onderzoek richt de inspectie zich in ieder geval op die kwaliteitsaspecten waarover de indicatoren negatieve signalen gaven. Ook kijkt de inspectie naar mogelijke oorzaken en achtergronden van de kwaliteitsproblemen. Dit kunnen onder meer elementen zijn van management, organisatie, bestuur en beleid van de school, zoals bijvoorbeeld de professionalisering van het personeel, de interne communicatie, de externe contacten en de inzet van middelen. De vraag is daarbij aan de orde of het beleid en de organisatie van de school de kwaliteit van het onderwijs voldoende faciliteren. Ook kan de inspectie de omstandigheden waarin de school zich bevindt gericht onderzoeken. Dit kunnen omstandigheden van buiten zijn, waar de school weinig vat op heeft, dan wel van binnen de school. Te denken valt aan zaken zoals maatschappelijke ontwikkelingen, de wetgeving, het beleid van de landelijke of lokale overheid of van het bestuur, de samenstelling van het personeel, de huisvesting van de school, de arbeidsomstandigheden en de positie van de school in de regio. Vaak vormen deze omstandigheden (een deel van) de verklaring voor de aangetroffen kwaliteit.

In het algemeen geldt bij de beoordeling van scholen dat de inspectie eerst oordeelt los van de omstandigheden. Alle leerlingen hebben immers recht op goed onderwijs. De inspectie houdt bij de beoordeling overigens altijd rekening met de kenmerken van de leerlingenpopulatie. Het gaat immers steeds om de vraag of de school onderwijs biedt dat voldoende is afgestemd op de kenmerken van haar leerlingen.

Vervolgens plaatst en beschouwt de inspectie deze oordelen binnen de 'context' van de school. De kwaliteit wordt beoordeeld in het licht van de

omstandigheden waarin de school zich bevindt en waar zij geen invloed op heeft, maar ook in het licht van de schoolhistorie, dat wil zeggen: binnen de ontwikkelingen die de school heeft doorgemaakt. Het stimulerende karakter van het toezicht zal mede in de aandacht voor dergelijke contextomstandigheden en ontwikkelingen tot uiting komen.

2.4 De kwaliteitsaspecten en indicatoren

De inspectie beoordeelt de kwaliteit van het onderwijs aan de hand van kwaliteitsaspecten en indicatoren. De selectie van indicatoren voor een bepaalde school zal meer dan voorheen, maatwerk zijn. Allereerst onderzoekt de inspectie in beginsel alle scholen met een basisset van indicatoren, waarmee de inspectie conform de WOT kan beoordelen of de school onderwijs van voldoende kwaliteit biedt. Dit onderzoek kan variëren van het verifiëren van eerder toegekende oordelen aan de hand van nieuwe gegevens en het herbevestigen of overnemen van deze oordelen tot en met het verzamelen van nieuwe gegevens en het uitspreken van een nieuw oordeel. De basisset van indicatoren heet *het waarderingskader PKO-EC*. Ook beoordeelt de inspectie bij iedere school, voorafgaand aan een PKO, de *kwaliteitszorg* van de school (paragraaf 2.4.2).

De basisset indicatoren van het waarderingskader PKO-EC kan, op maat, worden verbreed of verdiept. Dit kan op grond van de ambities en wensen van de school of op grond van hetgeen de inspectie noodzakelijk acht op grond van de kwaliteit van de school. Naarmate de kwaliteit van een school beter is, zal er meer ruimte zijn voor de wensen van de school. Als een school tot de (zeer) zwakke scholen behoort, zal de inspectie de verbreding en verdieping bepalen op grond van de aangetroffen problematiek bij de school. Indien nodig breidt de inspectie het waarderingskader PKO uit tot een Nader Onderzoek.

Hieronder zijn de indicatoren beschreven voor achtereenvolgens (paragraaf 2.4.1) het waarderingskader PKO-EC, (paragraaf 2.4.2) de kwaliteitszorg, (paragraaf 2.4.3) de verbreding of verdieping.

2.4.1 De indicatoren uit het waarderingskader PKO-EC

Een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) bestaat in ieder geval uit een onderzoek naar de onderstaande indicatoren. De toelichting op deze indicatoren staat vermeld in bijlage III. Bij de beoordeling worden door de inspectie alleen de indicatoren gewaardeerd; er wordt geen oordeel uitgesproken op het niveau van de kwaliteitsaspecten.

Stelsel van leerlingenzorg

- De commissie voor de begeleiding bepaalt de onderwijsrelevante beginsituatie van de leerlingen.
- De school stelt een handelingsplan vast in overeenstemming met de ouders.

- De school gebruikt een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de vorderingen en ontwikkeling van de leerlingen.
- De commissie voor de begeleiding evalueert de uitvoering van het handelingsplan.

Functionaliteit handelingsplanning

- De leerinhouden komen overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning

Aanbod

- De school hanteert een leerstofaanbod voor de schoolse vakken
- Het leerstofaanbod sluit aan op het uitstroomperspectief van de leerlingen.
- Het leerstofaanbod maakt het mogelijk gericht in te spelen op verschillen tussen leerlingen.
- De school heeft een aanbod gericht op bevordering van sociale integratie en burgerschap, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.

Onderwijstijd

- De teamleden¹ maken een efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd.
- De school stemt de hoeveelheid tijd af op de onderwijsbehoeften van (individuele) leerlingen.

(Ortho)pedagogisch handelen

- De teamleden gaan op een respectvolle wijze met de leerlingen om
- De teamleden handhaven de gedragsregels.
- De teamleden stemmen hun (ortho)pedagogisch handelen af op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

(Ortho)didactisch handelen

- De leraren leggen duidelijk uit.
- De leraren stimuleren de leerlingen tot denken.
- De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.
- De leraren stemmen de instructie en verwerking af op de onderwijsbehoeften van de leerling.

Actieve en zelfstandige rol van leerlingen

- De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.
- De leerlingen hebben verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun eigen leerproces die past bij hun ontwikkelingsniveau.

¹ Teamleden: alle leden van het team die bij het onderwijsleerproces zijn betrokken, waaronder leraren, (klassen)assistenten en therapeuten.

Schoolklimaat

- De school heeft inzicht in de beleving van de sociale veiligheid door leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.
- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.
- De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het afhandelen van incidenten in en om de school.
- De leerlingen en de teamleden voelen zich aantoonbaar veilig op school
- De ouders² tonen zich betrokken bij de school door de activiteiten die de school daartoe onderneemt.

Opbrengsten

- De resultaten van de leerlingen aan het eind van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht.

2.4.2 De indicatoren voor kwaliteitszorg

De inspectie beoordeelt bij iedere school, behalve de boven beschreven basisset van indicatoren, ook de kwaliteitszorg van de school. Zie voor een toelichting op deze indicatoren bijlage III.

Kwaliteitszorg: De school zorgt systematisch voor behoud en verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.

- De school heeft inzicht in de verschillen in onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.
- De school hanteert een onderwijsconcept dat aansluit bij haar leerlingenpopulatie.
- De school evalueert jaarlijks systematisch de kwaliteit van haar opbrengsten.
- De school evalueert regelmatig het leren en onderwijzen.
- De school evalueert regelmatig de leerlingenzorg.
- De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.
- De school borgt de kwaliteit van het leren en onderwijzen en de leerlingenzorg.
- De school rapporteert aan belanghebbenden inzichtelijk over de gerealiseerde kwaliteit van het onderwijs.
- De school waarborgt de sociale veiligheid voor leerlingen en personeel.

De beoordeling van de kwaliteitszorg geschiedt in eerste instantie tijdens een jaarlijks onderzoek waarbij de inspectie de school bezoekt. Tijdens dat JO bespreekt de inspectie met de school de schoolontwikkeling en veranderingen

² Ouders: ouders, voogden of verzorgers.

in de context. De inspectie nodigt de school uit wensen voor verbreding dan wel verdieping van het PKO te formuleren en maakt afspraken over het eventueel beschikbaar stellen van zelfevaluatiegegevens ten behoeve van het PKO. Deze gegevens kunnen aanleiding zijn ook tijdens het PKO de kwaliteitszorg te (her)beoordelen.

2.4.3 De indicatoren voor verbreding dan wel verdieping

De inspectie kan het waarderingskader met de basisset indicatoren uitbreiden met indicatoren om het onderzoek te verbreden of te verdiepen. De verbreding en/of verdieping zal afgestemd zijn op de kwaliteit en het profiel van de school. De inspectie maakt daartoe een selectie uit de gehele set van indicatoren en kwaliteitsaspecten die haar ter beschikking staat. De selectie die per school wordt gemaakt kan van school tot school verschillen.

De gehele set van indicatoren is niet limitatief. Het is een dynamisch document dat voortdurend in ontwikkeling blijft, in samenhang met ontwikkelingen in de maatschappij, in het onderwijsbeleid en in de onderwijskunde.

De gehele set van indicatoren en kwaliteitsaspecten is opgenomen in bijlage IV.

In de uitbreiding bij goede of gemiddelde scholen schenkt de inspectie aandacht aan indicatoren die voor de ambities van de desbetreffende school van belang zijn. Voor iedere school zullen dat weer andere indicatoren kunnen zijn. De inspectie nodigt de school uit hiertoe eigen wensen te formuleren.

De verbreding en verdieping bij (zeer) zwakke scholen bepaalt de inspectie op grond van de aanwezige problematiek. Mocht op grond van het onderzoek met het waarderingskader PKO-EC geen garantie zijn verkregen dat de kwaliteit van het onderwijs voldoende is, dan breidt de inspectie haar onderzoek uit tot een Nader Onderzoek. Bij een Nader Onderzoek beoordeelt de inspectie meer indicatoren die samenhangen met de negatief beoordeelde indicatoren tijdens het PKO. Indien nodig onderzoekt de inspectie bovendien de achtergronden en mogelijke verklaringen voor een gebrek aan kwaliteit; deze kunnen samenhangen met zaken in de sfeer van de contextomstandigheden, de organisatie en het schoolbeleid.

2.5 De normering

Normen zijn beslisregels voor de inspectie om te komen tot een oordeel. Uit het oogpunt van objectiviteit en transparantie zijn dergelijke beslisregels nodig. Beslisregels zijn bovendien een hulpmiddel om te komen tot gelijke oordelen in gelijksoortige situaties.

De inspectie legt haar oordelen vast in kwalificaties. De inspectie hanteert daarbij een vierpuntsschaal. Het gaat vanuit de waarborgfunctie vooral om de vraag: is de kwaliteit aan de maat of is de kwaliteit onder de maat. Om scholen te stimuleren is zowel bij positieve als bij de negatieve kwalificaties een

nuancering mogelijk, bijvoorbeeld in de toelichtende teksten bij de kwalificaties. Scholen krijgen zo inzicht in de zaken waarvoor de inspectie ingrijpende verbeteringen nodig vindt, dan wel welke indicatoren goed op orde zijn.

Op grond van de oordelen over de normindicatoren beslist de inspectie over de kwaliteit van het onderwijs en over het daarbij passende toezichtarrangement. De normindicatoren uit het PKO zijn voor de opbrengsten:

- De resultaten van de leerlingen aan het eind van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.

De normindicatoren voor de leerlingenzorg zijn:

- De commissie voor de begeleiding bepaalt de onderwijsrelevante beginsituatie van de leerlingen.
- De school stelt een handelingsplan vast in overeenstemming met de ouders.
- De school hanteert een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de vorderingen en ontwikkeling van de leerlingen.
- De commissie voor de begeleiding evalueert de uitvoering van het handelingsplan.

De normindicatoren voor de inrichting van het onderwijsleerproces zijn:

- De school hanteert een leerstofaanbod voor de schoolse vakken.
- Het leerstofaanbod sluit aan bij het uitstroomperspectief van de leerlingen.
- Het leerstofaanbod maakt het mogelijk gericht in te spelen op verschillen tussen leerlingen.
- De teamleden handhaven de gedragsregels.
- De leraren leggen duidelijk uit.
- De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.
- De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.

De bovengenoemde indicatoren zijn van groot belang voor goed onderwijs. Met deze selectie van normindicatoren is er vanuit eerdere waarderingskaders continuïteit in de kwalificatie van zeer zwakke scholen. Daarbij past de inspectie de volgende beslisregel toe:

Een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs is altijd een zeer zwakke school als alle vier normindicatoren voor de leerlingenzorg onvoldoende zijn.

Een school voor (voortgezet) speciaal onderwijs is altijd een zwakke school als de normindicatoren:

- de commissie voor de begeleiding bepaalt de onderwijsrelevante beginsituatie van de leerlingen én
- de commissie voor de begeleiding evalueert de uitvoering van het handelingsplan

onvoldoende zijn en ten minste één van de twee andere normindicatoren voor de leerlingenzorg voldoende is.

Naast bovenstaande normering geldt onverkort dat de inspectie altijd de kwalificatie zeer zwak kan toekennen indien zij grote risico's signaleert voor de kwaliteit van de school. Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij (een combinatie van) factoren als tussentijdse leerprestaties van leerlingen niet voldoen aan de norm, problematisch spijbelen, een groot verloop onder leraren of leerlingen en een grote uitval van onderwijsactiviteiten. Uiteraard zal de inspectie zich in dergelijke gevallen altijd voor haar oordeel verantwoorden.

3 WERKWIJZE

De WOT gaat ervan uit dat de inspectie de scholen niet meer belast dan voor een goede uitoefening van het toezicht noodzakelijk is (artikel 4, lid 2, WOT). Ook acht de wet de scholen zelf als eerste verantwoordelijk voor de kwaliteit van hun onderwijs en voor de zorg voor die kwaliteit. Daarom gaat de inspectie proportioneel te werk; de toezichtactiviteiten zullen zoveel mogelijk variëren met de kwaliteit en de kwaliteitszorg van de individuele school. Uiteraard zorgt de inspectie wel dat ze, ongeacht het variëren in haar werkwijze, steeds kan waarborgen dat scholen aan een minimale kwaliteit voldoen (basisset van indicatoren PKO).

De informatie die de inspectie over een school heeft uit eerdere onderzoeken, vanuit de bestandsopname of door een eerder PKO, heeft zij vastgelegd in een kwaliteitsprofiel van de school, met een daarmee samenhangend toezichtarrangement. Dit profiel staat in het elektronische schooldossier (ESD). Daarin staan ook de overige gegevens van de school (paragraaf 3.1). Deze gegevens vormen, samen met die uit de zelfevaluatie die de school de inspectie kan aanreiken (paragraaf 3.2), het uitgangspunt voor de invulling van het toezicht. Op basis van deze kennis van de school bepaalt de inspectie de onderzoeksvormen (paragraaf 3.3) en de variatie in frequentie (paragraaf 3.4).

Het elektronische schooldossier wordt steeds bijgewerkt. De inspectie analyseert met regelmaat, bijvoorbeeld naar aanleiding van nieuwe gegevens als klachten en gegevens uit de jaarlijkse vragenlijst **[nog te ontwikkelen]**, of er nieuwe risico's zijn voor de kwaliteit van het onderwijs. Mocht uit een dergelijke risicoanalyse **[nog te ontwikkelen]** blijken dat het toezichtarrangement niet meer adequaat is, dan zal de inspectie het arrangement bijstellen en zonodig eerder dan voorzien een school bezoeken.

3.1 De gegevens t.b.v. het toezicht

Naarmate de inspectie over meer gegevens van scholen beschikt, hoeft zij minder onderzoek in de school te doen. Deze gegevens, de basis voor het toezicht, kunnen algemene zaken over de school betreffen (naam, historie van de school) en kunnen verder zijn gegevens uit schoolplan, schoolgids, geregistreerde klachten en incidenten, gegevens uit eerder inspectietoezicht en aandachtspunten voor komend toezicht. Tot de gegevens behoort ook het toezichtarrangement dat voor de school is bepaald: het type onderzoeksvorm waarvoor de school in aanmerking komt (paragraaf 3.3), de bijbehorende aandachtspunten en de bijbehorende termijn. Zowel vanwege het belang voor het toezicht, als vanwege de openbaarheid is het erg belangrijk dat de informatie correct én actueel is. Om dat te bereiken, wordt het schooldossier voortdurend bijgewerkt.

Om jaarlijks voor iedere school de meest geschikte toezichtvorm te kunnen bepalen en op maat te kunnen inrichten, legt de inspectie alle scholen jaarlijks een elektronische vragenlijst voor **[nog te ontwikkelen]**. Door middel van deze jaarlijkse vragenlijst wil de inspectie bewerkstelligen dat de bevraginglast voor de scholen zo beperkt mogelijk zal zijn. Na een eerste ronde wordt scholen alleen nog gevraagd de gegevens voor zover nodig, te actualiseren.

De gegevens uit het elektronische schooldossier, uit de jaarlijkse vragenlijst en uit de – eventuele - zelfevaluatie van een school, gebruikt de inspectie voor het uitvoeren van een risicoanalyse. Deze risicoanalyse helpt de inspectie te bepalen of het toegekende toezichtarrangement nog adequaat is dan wel moet worden bijgesteld. Bij de jaarlijkse informatieverwerking en het opstellen van het risicoprofiel van de school werkt de inspectie samen met de Auditdienst van OCW en met Cfi.

3.2 Aansluiten bij de zelfevaluatie

Artikel 12 van de WOT bepaalt dat de inspectie bij haar onderzoek uitgaat van de uitkomsten van evaluatie van de kwaliteit door of vanwege de school. Het gaat hier allereerst om de uitkomsten van zelfevaluatie door de school zelf. Daarbij kan de inspectie uitkomsten betrekken van externe beoordelingen, soms in aanvulling op de zelfevaluatie, zoals neergelegd in visitatierapporten, doorlichtingsrapporten, onderzoeksrapporten en dergelijke. Onder de uitkomsten van zelfevaluatie worden zowel de oordelen van de school verstaan als de kwaliteit van de onderliggende gegevens waarop de school haar oordeel gebaseerd heeft.

Proportioneel onderzoek houdt in dat de inspectie zelf niet meer onderzoek op scholen doet dan nodig om tot een oordeel over de kwaliteit te komen. Als een school zelf betrouwbare gegevens beschikbaar stelt, zal de inspectie het onderzoek ernaar niet overdoen. Op dit moment is de kwaliteitszorg in scholen sterk in ontwikkeling. Toezicht dat aansluit bij zelfevaluatie is nieuw en zal de komende jaren vorm krijgen. Hoe meer relevante gegevens een school beschikbaar kan en wil stellen, des te minder intensief kan het feitelijke onderzoek in de school zijn. De benutting van de zelfevaluatie is een onderdeel van het inspectie-onderzoek.

Artikel 12, lid 2 van de WOT bepaalt dat de uitkomsten van zelfevaluatie richtinggevend zijn voor het oordeel van de inspectie indien:

- ze betrekking hebben op (onderdelen van) de kwaliteitsaspecten uit het waarderingskader waarover de inspectie een oordeel wil uitspreken in haar onderzoek;
- de wijze van uitvoering en de hoedanigheid van de evaluatie voldoende betrouwbaar zijn;
- de kwaliteitsdoelen die de school zich heeft gesteld van voldoende niveau zijn.

De inspectie concretiseert dit wetsartikel door hantering van onderstaande vragen:

1 *Hebben de oordelen van de school in de evaluatie betrekking op de te onderzoeken aspecten van het waarderingskader?*

De inspectie kan het oordeel van de school gebruiken als ze betrekking heeft op een of meer indicatoren of aspecten waarover de inspectie ook een oordeel uitspreekt. Daarbij gaat de inspectie na of de gegevens waarop de school haar oordelen baseert, overeenkomen met elementen in haar waarderingskader.

2 *Zijn de gegevens waarop de school haar oordelen baseert recenter dan de gegevens waarover de inspectie reeds beschikt?*

De inspectie benut die gegevens die recenter zijn dan die van het laatste inspectieonderzoek.

3 *Zijn de gegevens waarop de school haar oordelen heeft gebaseerd, voldoende onderbouwd en betrouwbaar?*

Om als inspectie een oordeel van de school over een kwaliteitsaspect te kunnen overnemen, moeten de data waarop de school dat oordeel baseert voldoende onderbouwd en betrouwbaar zijn. Het gaat hier om vragen als:

- wie heeft de evaluatie uitgevoerd? Betrokkenheid van leerlingen, ouders/verzorgers, afnemers en externe deskundigen of instanties zal de betrouwbaarheid over het algemeen vergroten.
- representativiteit van de gegevens. De uitkomsten moeten een representatief beeld geven van het onderwerp waarover de inspectie een oordeel wil uitspreken.

4 *Geeft het systeem van kwaliteitszorg op de school de inspectie het vertrouwen dat de gegevens van de zelfevaluatie voldoende vertrouwenwekkend zijn?*

De inspectie gaat na hoe de kwaliteitszorg op de school ervoor staat. Het gaat erom hoe systematisch de school de kwaliteit van haar onderwijs heeft geëvalueerd en hoe de zelfevaluatie is ingebed in de totale kwaliteitszorgcyclus. Een goed systeem van kwaliteitszorg versterkt het vertrouwen van de inspectie in de gegevens van de zelfevaluatie.

5 *Zijn de kwaliteitsdoelen die de school zichzelf gesteld heeft van voldoende niveau?*

Als de oordelen van de school en de onderliggende gegevens aan deze vier criteria voldoen, kijkt de inspectie vervolgens of de normen die de school voor haar kwaliteitsdoelen heeft bepaald, passend en helder zijn in het licht van:

- de omstandigheden van de school, bijvoorbeeld de kenmerken van de leerlingenpopulatie, de omvang van de beschikbare middelen e.d.;
- de normen en het feitelijk presteren van scholen in vergelijkbare omstandigheden;
- de motivering van de school bij haar profilering en gemaakte keuzen en de maatschappelijke opvattingen over het kwaliteitsniveau, zoals vastgelegd in het waarderingskader.

Het aansluiten bij zelfevaluaties zal zich de komende jaren verder moeten ontwikkelen. De inspectie wil daarbij de interne rapportages die scholen vaak maken ten behoeve van het bestuur of de bovenschoolse directie benutten in haar toezicht. Zo wordt voorkomen dat scholen extra belast worden omdat zij zich verplicht voelen zelfevaluatierapporten voor de inspectie op te stellen. Uitgangspunt in het toezicht blijft dat goede zelfevaluaties gemaakt zijn voor de eigen schoolontwikkeling en niet voor het toezicht.

3.3 Variatie in onderzoeksvormen

Op basis van haar kennis over de school (elektronisch schooldossier, risicoprofiel, gegevens zelfevaluatie) bepaalt de inspectie welke onderzoeksvorm passend is.

Conform de WOT en de Memorie van Toelichting onderscheidt de inspectie de volgende onderzoeksvormen:

- 1 jaarlijks onderzoek (JO);
- 2 periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO);
- 3 nader onderzoek (NO);
- 4 onderzoek naar de kwaliteitsverbetering (OKV);
- 5 incidenteel onderzoek (IO).

Uitgangspunt voor het toezicht op individuele scholen is een toezichtcyclus van vier jaar. Voor scholen is deze toezichtcyclus in beginsel als volgt opgebouwd:

1. Iedere school krijgt eenmaal per vier jaar een PKO. Voor dit PKO wordt gebruik gemaakt van de basisset van indicatoren. Deze basisset kan ter verbreding of verdieping worden uitgebreid met een selectie uit de gehele set indicatoren die de inspectie ter beschikking staat, wanneer de inspectie dit nodig acht of de school daartoe ambities heeft.
2. In de drie jaar volgend op het PKO wordt de school jaarlijks onderzocht. In het eerste jaar na het PKO staat tijdens het jaarlijks onderzoek de schoolontwikkeling centraal. In het tweede jaar na het PKO richt de inspectie de aandacht op het systeem van leerlingenzorg en de functionaliteit van de handelingsplanning. De uitkomsten van het jaarlijks onderzoek worden ook gebruikt om zo nodig het toezichtarrangement bij te stellen. Voorts wordt het risicoprofiel van de school geactualiseerd. In het jaar voorafgaand aan een PKO voert de inspectie een JO uit waarin de kwaliteitszorg wordt beoordeeld. Het gesprek over de kwaliteitszorg en de ontwikkelingen op de school moet leiden tot afspraken over de onderwerpen die in het PKO van het daarop volgend jaar, naast de basisset van indicatoren, aandacht zullen krijgen.

Voor zwakke en zeer zwakke scholen wordt uiteraard een ander arrangement opgesteld, waarbij het nader onderzoek (NO) en het onderzoek naar de kwaliteitsverbetering (OKV) een belangrijke rol spelen.

De verschillende onderzoeksvormen worden hierna kort besproken.

3.3.1 Het jaarlijks onderzoek

De WOT bepaalt in artikel 10, lid 1 dat de inspectie de kwaliteit van het onderwijs jaarlijks onderzoekt. Als scholen in enig jaar niet te maken krijgen met één van de overige hierboven genoemde onderzoeken, met uitzondering van het incidenteel onderzoek, dan voert de inspectie het jaarlijks onderzoek (JO) uit.

Het jaarlijks onderzoek kent twee vormen, één waarbij de school wordt bezocht en één waarbij met een onderzoek bureau wordt volstaan.

Bij de laatst genoemde vorm beoordeelt de inspectie de ontwikkeling van de school, op grond van een door de school ingevulde (jaarlijkse) vragenlijst. Deze vragenlijst wordt gebruikt om het risicoprofiel bij te stellen. Op basis van een risicoanalyse van de ontwikkelingen op de school kan de inspectie beslissen of met deze vorm van het jaarlijks onderzoek kan worden volstaan of dat aanvullende activiteiten nodig zijn. Die aanvullende activiteiten kunnen bestaan uit een bezoek aan de school of uit het naar voren halen van het PKO dat voor een later jaar was gepland.

Een jaarlijks onderzoek voorafgaande aan het PKO vindt altijd plaats in de vorm van een bezoek. Tijdens dit bezoek wordt de kwaliteitszorg beoordeeld (zie ook paragraaf 2.3.2). De inspectie bespreekt tijdens dit bezoek met de school welke ontwikkelingen zich voordoen in de school zelf en in haar omgeving. De inspectie benut het onderzoek ook om het volgende PKO voor te bereiden. De school kan zo haar wensen voor de invulling van het PKO met de inspectie bespreken. Ook kunnen afspraken gemaakt worden over de voorbereiding van het PKO, bijvoorbeeld het beschikbaar stellen van bepaalde zelfevaluatiegegevens of het uitzetten van aanvullende vragenlijsten bij ouders/verzorgers en/of leerlingen.

3.3.2 Het periodiek kwaliteitsonderzoek

In een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) beoordeelt de inspectie tenminste eenmaal per vier jaar altijd de indicatoren aan de hand van het waarderingskader, zoals beschreven in paragraaf 2.4.1.

Het zal niet altijd nodig zijn de indicatoren uit de basisset diepgaand te onderzoeken. In bepaalde gevallen zal volstaan kunnen worden met een verificatie van (nieuwe) gegevens die ertoe leidt dat een eerder toegekend oordeel wordt overgenomen of wordt herbevestigd. Of deze werkwijze kan worden toegepast is ondermeer afhankelijk van de kwaliteit van de school, van haar zelfevaluatie en van informatie die verkregen is uit een risico-analyse die door de inspectie is uitgevoerd.

Naast de basisset van indicatoren, onderzoekt de inspectie tijdens het PKO ook een schoolspecifieke selectie van de indicatoren ter uitbreiding en/of verdieping die na overleg met de school zijn bepaald. Het zijn zaken die van belang zijn voor de schoolontwikkeling en/of voor het kwaliteitsprofiel van de school.

Afhankelijk van de beoordeling van de kwaliteitszorg tijdens het JO en de beschikbaarheid van eventuele zelfevaluatiegegevens ter voorbereiding van het PKO, kan tijdens het PKO de kwaliteitszorg opnieuw worden beoordeeld.

Door op deze wijze het toezicht tijdens het PKO toe te snijden op maat van de school, respectievelijk proportioneel in te richten, ontstaat ruimte om de eigen ambities van de school in het toezicht te betrekken en aandacht te besteden aan onderzoek ten behoeve van bijvoorbeeld het Onderwijsverslag.

3.3.3 Het nader onderzoek

Wanneer het periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) de inspectie aanwijzingen geeft waardoor zij in redelijkheid kan vermoeden dat de kwaliteit tekortschiet, dan volgt in beginsel een nader onderzoek (NO). De invulling van het Nader Onderzoek hangt af van de geconstateerde problematiek en van de mate waarin het PKO reeds inzicht in die problematiek verschaft. De invulling kan uiteenlopen van een gesprek met directie en bevoegd gezag tot een forse verbreding en verdieping van het onderzoek. Zo kan de inspectie bij een NO het aantal te onderzoeken indicatoren uitbreiden met indicatoren die worden genoemd in bijlage IV. Tevens kan zij onderzoek doen naar mogelijke oorzaken en achtergronden van het tekortschieten. Dit kunnen onder meer elementen zijn van management, organisatie, bestuur en beleid van de school, zoals bijvoorbeeld de professionalisering van het personeel, de interne communicatie, de externe contacten en de inzet van middelen. De vraag is daarbij aan de orde of het beleid en de organisatie van de school de kwaliteit van het onderwijs voldoende faciliteren. Verder kan de inspectie onderzoek doen naar de omstandigheden waarin de school zich bevindt of naar het naleven van bepaalde wettelijke voorschriften.

De inspectie voert dit nader onderzoek aansluitend aan het PKO uit en rondt het af binnen een termijn van zes maanden. Afhankelijk van de vraagstelling kan zij gezien de samenwerking bij geïntegreerd toezicht de Auditdienst van OCW en Cfi of andere deskundigen bij het nader onderzoek betrekken.

Als het NO het vermoeden van tekortschieten wegneemt, wordt het PKO afgerond. Het is hierbij mogelijk dat scholen, wat betreft de geleverde kwaliteit, op de grens zitten van wat nog aanvaardbaar is. Ook kunnen er scholen zijn die, gezien de omstandigheden waarin zij zich bevinden, grote risico's lopen. In deze gevallen kan de inspectie de school een waarschuwing geven. Een waarschuwing is een dringende oproep verbeteractiviteiten te ondernemen. De inspectie geeft een waarschuwing met name als de school en/of haar bevoegd gezag naar haar oordeel zonder zo'n waarschuwing de noodzakelijk geachte

kwaliteitsverbeteringen niet ter hand neemt. Dit kan het geval zijn als de school onvoldoende feedback krijgt via de eigen kwaliteitszorg of vanuit haar omgeving.

Als de inspectie naar aanleiding van het PKO, zonodig uitgebreid met NO, oordeelt dat de kwaliteit tekortschiet, dan vraagt zij het bevoegd gezag van de school een bestuurlijke reactie op de geconstateerde (noodzaak tot verbetering van de) situatie aan de inspectie te sturen. De inrichting van het vervolgtoezicht sluit wat betreft de tijdsplanning aan op de planning van de verbeteractiviteiten zoals genoemd in de bestuurlijke reactie.

De inspectie beziet de bestuurlijke reactie met de volgende vragen:

- Zijn er activiteiten voorzien die aansluiten bij de geconstateerde kwaliteitsproblemen?
- Zijn de activiteiten voldoende concreet gepland opdat de inspectie er in haar geïntensiveerd toezicht op kan aansluiten?
- Is in redelijkheid aan te nemen dat de bestuurlijke reactie leidt tot een verbetering van de geconstateerde kwaliteitsproblemen?

De inspectie stelt vervolgens de school in kennis van haar bevindingen over de bestuurlijke reactie. Na een termijn van maximaal twee jaar zal de inspectie een onderzoek doen naar de kwaliteitsverbetering die de school heeft gerealiseerd (het OKV).

3.3.4 Het onderzoek naar de kwaliteitsverbetering

Onderzoek naar de kwaliteitsverbetering (OKV) vindt plaats wanneer de inspectie bij een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) uitgebreid tot een nader onderzoek (NO), heeft geconstateerd dat de kwaliteit van het onderwijs op een school tekortschiet en de school een periode van maximaal twee jaar heeft gehad om de kwaliteit op een aanvaardbaar niveau te brengen. De inspectie kan besluiten tot een OKV op kortere termijn, als de kwaliteit in die mate tekortschiet dat dit noodzakelijk is. Tijdens de periode van kwaliteitsverbetering volgt de inspectie de school en legt zij tussentijds haar bevindingen vast. De inspectie informeert de Minister periodiek welke scholen voor een OKV in aanmerking komen.

Bij een OKV spreekt de inspectie opnieuw een oordeel uit over alle vaste indicatoren aangevuld met de indicatoren c.q. kwaliteitsaspecten waar blijkens het voorafgaande PKO en NO, zich de problemen concentreerden. Ook doet de inspectie onderzoek naar het naleven van wettelijke voorschriften. Tevens doet de inspectie een uitspraak over de inspanningen die de school heeft geleverd om de kwaliteitsverbetering te realiseren.

Kernvraag bij het OKV is of de kwaliteit van het onderwijs op de school inmiddels van een aanvaardbaar niveau is. Als dit niet het geval is, maar als er wel voldoende voorwaarden zijn die het vertrouwen rechtvaardigen dat dit

niveau binnen een jaar wordt bereikt, wordt de periode van kwaliteitsverbetering met ten hoogste deze periode van een jaar verlengd. Als de periode van kwaliteitsverbetering niet heeft geleid tot een aanvaardbaar kwaliteitsniveau, informeert de inspectie de Minister hierover. Het kan in uitzonderingsgevallen voorkomen dat de situatie op de school zo ernstig is dat de inspectie het nodig vindt de Minister eerder te informeren, zodat snel bestuurlijke actie kan worden ondernomen.

Conform artikel 14 van de WOT laat de inspectie de informatie aan de Minister vergezeld gaan van voorstellen over te treffen maatregelen. De wet noemt in dit verband de mogelijkheid het bestuur van de school te laten bijstaan door een extern deskundige en de mogelijkheid onder voorwaarden extra financiële middelen aan de school ter beschikking te stellen (art.146a WEC, jo art. 26 WOT). De inspectie baseert zich bij haar voorstellen op de aard van de geconstateerde tekortkomingen en betreft daarbij de mogelijke oorzaken of verklaringen. De inspectie stelt de school en het bevoegd gezag in kennis van haar voorstellen aan de Minister.

3.3.5 Het incidenteel onderzoek

De inspectie kan incidenteel onderzoek op scholen uitvoeren naar aanleiding van klachten van ernstige aard, klokkenluiderssignalen, verzoeken van de Minister of berichten in de media. Afhankelijk van de klacht, het bericht of het verzoek, zorgt de inspectie voor de verzameling van voldoende informatie om de situatie in kaart te brengen. Als de klachten, berichten, verzoeken en vragen betrekking hebben op de kwaliteit van het onderwijs, zal de inspectie in het algemeen, met behulp van de gegevens uit het elektronisch schooldossier (ESD), op korte termijn een onderzoek uitvoeren. Omdat het hier om urgente kwesties kan gaan, is het niet strikt noodzakelijk dat de inspectie hierbij een termijn in acht neemt om de school en haar bevoegd gezag van het onderzoek in kennis te stellen (zie 3.4). Waar nodig zal de inspectie informatie vragen bij de Auditdienst van OCW en/of Cfi. In voorkomende gevallen zullen deze ook in het onderzoek participeren.

Ook van dit onderzoek maakt de inspectie een rapport dat openbaar is, tenzij de aard of omvang van het onderzoek zich tegen openbare rapportage verzet (art. 15, lid 2, WOT). Dit kan bijvoorbeeld het geval zijn bij onderzoek naar aanleiding van een klacht. De uitkomst van een dergelijk onderzoek zal de inspectie in de regel alleen aan de betrokkenen - de school en de klager - meedelen. Ook als de inspectie slechts de naleving van een specifiek voorschrift controleert, zal het resultaat daarvan niet altijd in een openbaar rapport worden neergelegd. De inspectie zal steeds aan de school en het bevoegd gezag melden of de inspectie over het incidenteel onderzoek openbaar rapporteert.

De inspectie verricht daarnaast incidentele onderzoeken bij wijze van steekproef en onderzoeken voor algemene rapportages, waaronder het

Onderwijsverslag. Het gaat om onderzoeken naar zaken die in een bepaalde periode onderwijskundig, politiek, bestuurlijk en/of maatschappelijk van groot belang worden geacht. Voorbeelden zijn ICT, de aansluiting primair onderwijs – voortgezet onderwijs en dergelijke. Deze onderzoeken worden zoveel mogelijk organisatorisch verbonden aan een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) of jaarlijks onderzoek (JO), bijvoorbeeld in de vorm van modules of vragenlijsten. De inspectie wil in haar werkwijze hiervoor ook tijd inruimen, gedacht wordt aan ongeveer 20% van de tijd die een PKO kost.

3.4 Variatie in frequentie

Voor het samenstellen van toezichtarrangementen en het maken van planningen is het van belang de periodiciteit vast te leggen in een vaste cyclus. De inspectie hanteert voor het (voortgezet) speciaal onderwijs een toezichtcyclus van vier jaren. Binnen de groep scholen met een PKO-arrangement is er variatie in kwaliteit. Daarom zal de inspectie (conform het proportionaliteitsbeginsel) ook binnen het periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) variëren in frequentie. De frequentie kan variëren van twee tot vier jaar, zoals hieronder te zien is. Als er echter bij een school sprake is van een risicovolle situatie, dan kan de inspectie beargumenteerd van het toezichtarrangement afwijken.

Een onderzoek naar kwaliteitsverbetering (OKV) wordt afgelegd uiterlijk twee jaar nadat het rapport van een PKO, respectievelijk van een nader onderzoek (NO) definitief is vastgesteld. Bij de bepaling van de datum binnen die termijn sluit de inspectie aan bij de verbeteractiviteiten van de school en de ernst van de geconstateerde problemen.

Onderwijskwaliteit	Toezichtarrangement
Goed of voldoende	PKO na 4 jaar
Zwak	PKO na 2 jaar
Zeer zwak	OKV

Op basis van de geactualiseerde toezichtarrangementen maakt de inspectie jaarlijks een werkplanning voor het daarop volgende jaar. De inspectie zal de scholen zo vroeg mogelijk over het uit te voeren onderzoek informeren. Het jaarlijks onderzoek (JO) waarbij de school wordt bezocht, wordt benut ter voorbereiding van het PKO.

4 RAPPORTAGE

Informatie van de inspectie over scholen is openbaar op grond van de Wet openbaarheid van bestuur (WOB), met uitzondering van informatie die valt onder de Wet bescherming persoonsgegevens (WPB). Dit betekent dat de openbaarheid zich uitstrekt tot de rapportages, de kwaliteitskaarten, het elektronische schooldossier (ESD) en de gegevens die de school aan de inspectie beschikbaar heeft gesteld in het kader van de zelfevaluatie.

De inspectie heeft ook tot taak te rapporteren (WOT, art. 3, lid 3 onder c). De inspectie wil haar kennis actief ter beschikking stellen aan scholen en burgers. In paragraaf 4.1 en 4.2 staat hoe de inspectie aan scholen rapporteert over een periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO), nader onderzoek (NO) of onderzoek naar kwaliteitsverbetering (OKV), resp. een jaarlijks onderzoek (JO). Paragraaf 4.3 geeft aan hoe de inspectie ouders/verzorgers wil informeren over de kwaliteit van scholen.

4.1 Rapportage over PKO, NO en OKV

Artikel 20 van de WOT bepaalt dat de inspectie haar oordeel naar aanleiding van een PKO of OKV vastlegt in een inspectierapport. Vervolgens beschrijft dat artikel hoe de procedure voor het vaststellen van het rapport in zijn werk gaat. Artikel 16 bepaalt dat deze rapporten openbaar worden gemaakt.

De inspectie schrijft de rapporten voor de school en haar bevoegd gezag. Bij het toezicht werkt de inspectie met *objecten van toezicht* (OVT). Het OVT is in het (voortgezet) speciaal onderwijs meestal gelijk aan het BRIN. Het toezicht haakt zo veel mogelijk in op het niveau waarop de feitelijke aansturing plaatsvindt. Meestal is dat de directie van de school, in een enkel geval het bovenschoolse management. Ook de rapportage vindt plaats over het OVT.

De inspectie zendt het rapport aan het bevoegd gezag, de directie van de school en de medezeggenschapsraad. Voorts vraagt de inspectie (desgewenst) ook leerlingen over de uitkomsten van het onderzoek te informeren.

In het rapport beoordeelt de inspectie in elk geval de indicatoren uit het onderzoek en geeft een onderbouwing en beschouwing. Heeft er nader onderzoek plaatsgevonden, dan kunnen ook andere elementen aan de orde komen. Het rapport geeft duidelijkheid over de onderzoeksvorm en de gehanteerde werkwijze.

Zo nodig legt de inspectie verband tussen de oordelen over de kwaliteit van het onderwijs, de specifieke situatie en de omstandigheden van de school. Verder zet de inspectie het kwaliteitsniveau van de school af tegen de kwaliteit van

scholen in vergelijkbare omstandigheden. De inspectie houdt bovendien rekening met de eigen profilering van de school en de daarin door de school gemaakte keuzes.

De inspectie vraagt een school die onder de maat presteert in een zogenoemde bestuurlijke reactie te verhelderen welke stappen de school gaat nemen om de kwaliteit te verbeteren. Daarbij kan de inspectie de school ook wijzen op goede praktijken bij andere scholen.

Het rapport vermeldt verder het vervolgtoezicht en indien van toepassing de wettelijke voorschriften waaraan de school niet voldoet.

De inspectie realiseert zich dat het openbare karakter van rapporten een grote impact kan hebben op een school. Aan een rapport stelt de inspectie daarom hoge eisen. Algemeen uitgangspunt is dat het rapport moet voldoen aan de eisen van relevantie (een betekenisvolle beschouwing), eenduidigheid (congruentie tussen resultaten en conclusies), betrouwbaarheid (gelijke beoordelingen in gelijke gevallen), helderheid (naar structuur en taalgebruik), correctheid (geen feitelijke onjuistheden) en waarmerking. Deze eisen hebben ook een plaats in de kwaliteitszorg van de inspectie.

De inspectie zal de nodige zorgvuldigheid betrachten bij het maken van een rapport. Artikel 20, lid 3, 4 en 5 van de WOT bevatten daartoe bepalingen over de te volgen procedures, zoals het overleg dat de inspectie vooraf voert over het ontwerprapport. Ook krijgt het bevoegd gezag de mogelijkheid om zijn visie kenbaar te maken in een bijlage bij het inspectierapport. Dit is in het bijzonder van belang in geval van blijvende onenigheid met de inspectie over de inhoud van het rapport.

Naast deze wettelijke bepalingen neemt de inspectie ook andere elementen in haar werkwijze op. Zo kan de school bij het rapport en dus ook op de inspectiesite een verwijzing naar haar eigen website op laten nemen. De school kan dan op de eigen website haar visie en de meest actuele informatie weergeven. Het rapport gaat dan meer leven in de interactie tussen de school en haar omgeving.

4.2 Rapportage over JO

Het resultaat van het jaarlijks onderzoek rapporteert de inspectie aan de school en het bevoegd gezag in een brief, zonodig voorzien van één of meer bijlagen. In de brief wordt aan de hand van de resultaten van het onderzoek het toezichtarrangement geactualiseerd. De bijlagen bestaan onder andere uit een extract uit het elektronisch schooldossier (ESD).

4.3 De kwaliteitskaart [nog te ontwikkelen]

Speciaal voor leerlingen, ouders/verzorgers en burgers in het algemeen presenteert de inspectie informatie over scholen in zogenaamde kwaliteitskaarten. Deze kwaliteitskaarten zijn via de website van de inspectie voor iedere internetgebruiker toegankelijk via <http://www.onderwijsinspectie.nl>. De informatie in de kwaliteitskaarten is vooral gebaseerd op de oordelen die in het periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO) zijn gegeven. Op deze manier is het voor derden mogelijk de informatie van verschillende scholen te vergelijken. De informatie wordt geordend en gepresenteerd op een wijze die aansluit bij de informatiebehoefte van de doelgroepen.

BIJLAGE I

WETTELIJKE BEPALINGEN

Onderstaand schema geeft voor ieder kwaliteitsaspect de relevante wetsartikelen aan.

Kwaliteitsaspect		Samenhangende artikelen WEC
01	kwaliteitszorg	19, 21 en 22
02	voorwaarden voor de zorg voor kwaliteit	19, 21 en 22
03	systeem van leerlingenzorg	11, 20, 21, 22, 40, 40b, 41, 41a, 43
04	functionaliteit handelingsplanning	41a
05	leerstofaanbod	2, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 21, 22, 41a
06	onderwijstijd	11, 21, 22, 26
07	(ortho)pedagogisch handelen	11
08	(ortho)didactisch handelen	11
09	actieve en zelfstandige rol leerlingen	2, 11
10	schoolklimaat	11, 21, 22, 46
11	opbrengsten	2, 11, 13, 14, 15, 16, 17, 18

BIJLAGE II

WAARDERINGSKADER PKO-EC

SYSTEEM VAN LEERLINGENZORG

De commissie voor de begeleiding bepaalt de onderwijsrelevante beginsituatie van de leerlingen.

De commissie voor de begeleiding vervult bij de begeleiding van leerlingen een centrale rol. Zo komt de commissie na indicatiestelling op basis van dossieranalyse of eventueel eigen aanvullend onderzoek in het kader van handelingsgerichte diagnostiek tot een zo scherp mogelijk beeld van de mogelijkheden en beperkingen van de leerling (het diagnostisch of integratieve beeld). Bij ontbreken wordt de commissie voor begeleiding als eindverantwoordelijke hierop aangesproken.

De school stelt een handelingsplan vast in overeenstemming met de ouders.

Op voorstel van de commissie voor de begeleiding (en in overeenstemming met de ouders) stelt het bevoegd gezag voor elke leerling voor elk schooljaar een handelingsplan vast. Centraal staat dat de school op basis van de onderwijsrelevante beginsituatie en het ontwikkelingsperspectief van de leerling tot handelingsplanning (groepsplan, handelingsplan) komt, waarbij de school het beoogde beleid toetst aan de opvattingen en ideeën (het beleid) van de ouders en hen actief betreft bij het inhoudelijk vormgeven van de begeleiding van de leerling. Scholen hebben alle ruimte om meer malen per jaar een handelingsplan op te stellen of te herzien.

De school gebruikt een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de vorderingen en ontwikkeling van de leerlingen.

De school beschikt over een leerlingvolgsysteem of registratiesysteem op basis waarvan de school in staat is de vorderingen en ontwikkeling van de leerling over de volle breedte (sociaal, emotioneel, cognitief, fysiek) zichtbaar te maken.

De commissie voor de begeleiding evalueert de uitvoering van het handelingsplan.

De school betreft bij de evaluatie van de handelingsplanning een analyse van de belemmerende en bevorderende factoren die hebben bijgedragen aan de uiteindelijk gerealiseerde doelen. De school benut hierbij de gegevens uit het leerlingvolgsysteem. Op basis van deze evaluatie stelt de school opnieuw de onderwijsbehoeften van de leerling op het gebied van onderwijs, therapie,

behandeling vast, als start voor een nieuwe begeleidingsfase (gericht op continuering van het verblijf op de school, herindicering, uitstroom naar de vervolgbestemming). Het handelingsplan wordt jaarlijks met de ouders geëvalueerd (art. 41a lid 3, WEC).

Het ontwikkelingsperspectief kent een dynamisch element, in die zin dat de school de inschatting van de ontwikkelingsmogelijkheden van de leerling (minimaal jaarlijks) bijstelt op basis van de feitelijke ontwikkeling die de leerling doormaakt. De school volgt deze ontwikkeling als onderdeel van het cyclisch proces van handelingsplanning. Daarnaast wordt het ontwikkelingsperspectief ook begrenst (statisch element) door de feitelijke beperkingen van de leerling. Het diagnostisch beeld en het ontwikkelingsperspectief bepalen op termijn het uitstroomperspectief of vervolgsituatie van de leerling bij uitstroom.

"Verwacht wordt dat de jaarlijkse evaluatie van een handelingsplan in zal gaan op de aard en de ernst van de beperkingen die een leerling ervaart om aan onderwijs deel te nemen, zoals een leerachterstand of een beperkte redzaamheid, en de speciale zorg die nodig is om de leerling het komende jaar vooruitgang te laten boeken op school. In het handelingsplan zelf komt te staan wat de aanleiding van het handelingsplan is, voor welke aandachtsgebieden het geldt, welk doel en welke aanpak is gekozen gedurende een vastgestelde periode, welke 'opbrengst' is gerealiseerd en op welke wijze deze is vastgesteld. Als laatste wordt de vraag beantwoord of de geboden zorg toereikend is geweest. Een dergelijke evaluatie van het handelingsplan zelf kan beschouwd worden als een onderwijskundig rapport voor de herindicatie."

De professionaliteit van de leden van de commissie voor de begeleiding waarborgt dat de vorderingen van de leerling geëvalueerd worden met betrouwbare instrumenten en zo mogelijk handelingsgerichte diagnostiek. Deze onderzoeksuitlagen en de evaluatie van het handelingsplan zullen toegevoegd worden aan het herindicatie-dossier voor de commissie voor de indicatiestelling." (Gele katern nr. 6, april 2005, blz. 35).

FUNCTIONALITEIT HANDELINGSPLANNING

De leerinhouden komen overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning.

In de praktijk geven de teamleden feitelijk uitvoering aan de in de documenten voor handelingsplanning (groepsplan, handelingsplan) vastgelegde leerinhouden.

AANBOD

De school hanteert een leerstofaanbod voor de schoolse vakken.

Het leerstofaanbod van de school richt zich in elk geval op de emotionele en de verstandelijke ontwikkeling, op het ontwikkelen van creativiteit, het

verwerven van kennis en van sociale, culturele en lichamelijke vaardigheden (art. 11 lid 2, WEC).

De kerndoelen SO die de Stichting Leerplanontwikkeling (SLO) in opdracht van het ministerie van OCW heeft opgesteld en die binnenkort zullen worden vastgesteld dienen voor de school bij de keuze van het leerstofaanbod voor de schoolse vakken als uitgangspunt. De keuze van het leerstofaanbod sluit aan bij de onderwijsbehoeften van de leerlingenpopulatie die tot de doelgroep van de school behoort.

Het leerstofaanbod sluit aan op het uitstroomperspectief van de leerlingen.

Het leerstofaanbod bepaalt de kennis, vaardigheden en houdingen die de leerlingen door het onderwijs kunnen verwerven en beheersen. Het leerstofaanbod stelt leerlingen in staat zich optimaal te ontwikkelen en voor te bereiden op hun uitstroombestemming (vervolgonderwijs, arbeidsmarkt of beschutte naschoolse situatie). Het inrichten van stages kan daartoe een passende vorm zijn.

Het leerstofaanbod maakt het mogelijk gericht in te spelen op verschillen tussen leerlingen.

Voor haar leerstofaanbod maakt de school gebruik van methoden die mogelijkheden bieden voor herhalings- en verrijkingsstof. Daarnaast beschikt de school over voldoende additionele leermaterialen, remediërende materialen, aparte pakketten voor meer- en hoogbegaafde leerlingen en teacher-free materialen, onder andere in de vorm van software, die het mogelijk maken om de leerstof af te stemmen op de onderwijsbehoeften van zowel zwakkere als meer begaafde leerlingen.

De school heeft een aanbod gericht op bevordering van sociale cohesie en burgerschap, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.

De WEC (artikel 11, derde lid)* bepaalt dat het onderwijs mede gericht is op de bevordering van actief burgerschap en sociale integratie, en dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten. Het betreft een algemene opdracht, die door de school wordt ingevuld.

Ook hier zijn de opbrengsten van het onderwijs belangrijk. Zo lang goede criteria voor het vaststellen daarvan ontbreken, beoordeelt de inspectie het aanbod van de school en de manier waarop de school het resultaat daarvan evalueert. Deze beoordeling omvat verschillende elementen. De inspectie stelt vast of scholen voldoen aan de verplichting om in schoolplan en schoolgids de wijze te verantwoorden waarop de school aan deze opdracht invulling geeft. Vervolgens staat centraal of het aanbod van de school kan gelden als invulling van de opdracht om bij te dragen aan het aanbrenge van de competenties van leerlingen die actief burgerschap en sociale integratie bevorderen, er mede op gericht is dat leerlingen kennis hebben van en kennismaken met verschillende achtergronden en culturen van leeftijdgenoten, en er mede van

uitgaat dat leerlingen opgroeien in een pluriforme samenleving. Tevens dient het aanbod invulling te geven aan de in dit verband relevante kerndoelen.

ONDERWIJSTIJD

De teamleden maken een efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd.

De gegeven lessen geven blijk van een goed en efficiënt klassenmanagement, waarbinnen de lestijd ook wordt besteed aan het lesdoel, er weinig tijd verloren gaat aan organisatorische aspecten, er nauwelijks tijd verloren gaat door ordeverstoringen en leerlingen niet onnodig lang hoeven te wachten op instructie en/of het kunnen uitvoeren van opdrachten.

De school stemt de hoeveelheid tijd af op de onderwijsbehoeften van (individuele) leerlingen.

De school maakt zichtbaar dat zij leertijd op het niveau van (individuele) leerlingen heeft vastgesteld als resultaat van een bewust beredeneerde afweging in relatie tot de onderwijsbehoeften van de individuele leerling of de leerlingenpopulatie. Voor leerlingen waarvoor bijzondere maatregelen nodig zijn die overschrijding van het wettelijk verplichte minimum aantal uren onderwijs op jaarbasis noodzakelijk maken betreft de school de mogelijkheden tot ontheffing.

(ORTHO)PEDAGOGISCH HANDELEN

De teamleden gaan op een respectvolle wijze met de leerlingen om.

Zij negeren leerlingen niet, bejegenen hen volgens de geaccepteerde waarden en normen en onthouden zich van cynisme of sarcasme. Verder behandelen zij de leerlingen gelijkwaardig, dat wil zeggen dat ze geen blijk geven van antipathie voor bepaalde leerlingen en geen onderscheid maken naar sekse, milieu, cultuur of uiterlijk.

De teamleden handhaven de gedragsregels.

De school heeft klassenregels/groepsregels opgesteld. De klassenregels/groepsregels zijn duidelijk voor de leerlingen. De leerlingen onderschrijven de klassenregels/groepsregels. De teamleden van hun kant hanteren de gedragsregels zodanig dat er een positieve werksfeer heerst.

De teamleden stemmen hun (ortho)pedagogisch handelen af op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.

De afstemming van het (ortho)pedagogisch handelen op de onderwijsbehoeften van de leerlingen komt tot uitdrukking in bijvoorbeeld het variëren van de houding en lichaamstaal, het stemgebruik (toon, volume), de wijze van toepassing van klassenregels, de inrichting van de fysieke leeromgeving (leerling zit apart, in een groepje), de deelname aan groepsactiviteiten etc.

(ORTHO)DIDACTISCH HANDELEN

De leraren leggen duidelijk uit.

Een duidelijke uitleg is doelmatig en beknopt. Ze bevat een terugblik op eerdere lessen, plaatst de leerstof in een betekenisvolle context, actualiseert voorkennis, verloopt in kleine stappen en bevat voldoende herhaling. De leraren vatten de uitleg regelmatig samen en bieden de leerlingen de gelegenheid vragen te stellen.

De leraren stimuleren de leerlingen tot denken.

Hier wordt beoordeeld of de leerlingen op hun eigen niveau maximaal worden gestimuleerd om actief na te denken. Dit kan zowel tijdens de fase waarin wordt uitgelegd als in de fase waarbij de leerstof verwerkt wordt. De leraren geven niet direct de oplossing als een leerling een vraag stelt; zij stellen vragen gericht op inzicht in de leerstof, het begrijpen van concepten of het leggen van verbanden, bijvoorbeeld in een onderwijsleergesprek. Zij geven opdrachten die het niveau van reproductie ontstijgen en waarbij de leerling op zijn eigen niveau maximaal wordt uitgedaagd om te redeneren of creatief/oplossingsgericht te denken.

De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.

De leraren hebben in de klas duidelijke gedragsregels en zij zorgen er voor dat deze worden nageleefd. Om een taakgerichte werksfeer te realiseren zorgen leraren voor een goede structuur in de onderwijsactiviteiten, zorgen zij voor een ordelijk verloop van het onderwijsleerproces, zorgen zij voor een doelmatig klassenmanagement en maken zij de leerlingen duidelijk in verschillende onderwijsleersituaties welke leerhouding (luisterend, actief) van hen wordt verwacht. Zodoende heerst er rust en orde waarin goed geluisterd en geconcentreerd gewerkt kan worden.

De leraren stemmen de instructie en verwerking af op de onderwijsbehoeften van de leerling.

De leraren stemmen zowel hun instructie als hun verwerking naar aard (niveau van abstractie; leerstijl, strategieën) en omvang af op de onderwijsbehoeften van de leerling of groepen leerlingen. De instructie en de verwerking sluiten aantoonbaar aan bij de ontwikkelingsniveaus van de leerlingen.

ACTIEVE EN ZELFSTANDIGE ROL VAN LEERLINGEN

De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.

De betrokkenheid van de leerlingen kan onder meer blijken uit het feit dat leerlingen actief luisteren en opletten tijdens de instructie. Ook is het een positieve indicatie als leerlingen geconcentreerd en taakgericht bezig zijn met hun werk. Zij nemen actief deel aan eventuele groepsactiviteiten en leergesprekken. De leerlingen gaan in op suggesties en het uiten van ideeën.

Zij stellen inhoudelijke vragen en vragen geïnteresseerd door. (Centraal staat het aspect van de inbreng van de leerling; zie ook 8.6.)

Bij activerende werkvormen worden de leerlingen (binnen hun mogelijkheden) geprikkeld tot activiteiten van een hogere orde dan reproductie of uitvoering. Het is niet voldoende dat de leerlingen bij de les zijn, wanneer dit beperkt blijft tot overschrijven, uitsluitend 'consumeren' of reproduceren van lesstof. Het gaat bij deze indicator bijvoorbeeld om opdrachten waarbij:

- kennis of vaardigheden toegepast moeten worden (gesprekjes bij de talen, praktijklessen, proeven);
- de leerlingen gegevens moeten vergelijken met het geleerde (gebruik van bronnen);
- de leerlingen gestructureerd samenwerken;
- de leerlingen leerstof moeten presenteren aan anderen;
- een essay of werkstuk moeten schrijven (leerling gestuurd);
- een probleem analyseren in een leergesprek van voldoende niveau.

De leerlingen hebben verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun eigen leerproces die past bij hun ontwikkelingsniveau.

De leraren werken aan een opbouw van zelfverantwoordelijk leren door de leerlingen. Afhankelijk van het ontwikkelingsniveau van de leerlingen wordt in de lessen structureel aandacht besteed aan achtereenvolgens de ontwikkeling van zelfstandig werken, van zelfstandig leren en van eigen verantwoordelijkheid door leerlingen. Dit kan blijken uit het zelf kiezen van taken en activiteiten, zelf activiteiten plannen en zelf het effect van de activiteiten evalueren.

SCHOOLKLIMAAT

De school heeft inzicht in de beleving van de sociale veiligheid door leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.

Veiligheidsbeleid begint voor de school bij het kennen van de eigen situatie. De school moet inzicht hebben in de beleving van de sociale veiligheid door leerlingen en personeel, de mogelijkheden en belemmeringen van de school een veilig klimaat te creëren en de sociaal-culturele oriëntatie van de leerlingen en personeel.

Het is daarbij van belang in hoeverre de school in vergelijking met andere scholen, in de beleving van leerlingen en personeel, een klimaat biedt dat sociaal veilig is.

De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.

De school moet beleid voeren om incidenten te voorkomen. Daarbij hoort een proactieve houding omtrent de sociale veiligheid, zoals beleid gericht op preventie en beleid om signalen van onveiligheid (in de omgeving) op te kunnen vangen.

Het is daarbij van belang dat er een nauwe samenwerking is met de ketenpartners.

De school moet actief gericht zijn op het opstellen en handhaven van gedragsregels (waaronder gemaakte afspraken uit regionale convenanten). Verder dient er tijdens de lessen aandacht besteed te worden aan de sociale veiligheid.

De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op de afhandeling van incidenten in en om de school.

De school heeft beleid ontwikkeld om planmatig te kunnen handelen na het optreden van incidenten. Daarbij dient nagedacht te zijn over de maatregelen die getroffen worden met betrekking tot de ouders als ook wat de school doet met de slachtoffers van incidenten in en om de school. De school betreft de ouders van betrokkenen erbij en heeft overleg met politie over hun (mate van) betrokkenheid.

De leerlingen en de teamleden voelen zich aantoonbaar veilig op school.

Personeel en leerlingen ervaren een gevoel van sociale en fysieke veiligheid in en op het schoolterrein. Er komen weinig bedreigingen, geweld en intimidaties voor en er gebeuren weinig ongelukken. Dit blijkt ondermeer uit de incidentenregistratie die de school hanteert. Personeel en leerlingen voelen zich ook veilig genoeg om kritische opmerkingen over de school te maken jegens de directie en jegens de inspectie.

Omdat een gevoel van veiligheid/onveiligheid in relatie moet worden gebracht met het veiligheidsbeleid dat de school voert, is hiervoor een indicator opgenomen bij het onderdeel Kwaliteitszorg.

De ouders tonen zich betrokken bij de school door de activiteiten die de school daartoe onderneemt.

Het betrekken van ouders bij het wel en wee van de school begint met een goed verzorgde communicatie. Betrokkenheid van ouders is van belang voor een laagdrempelig karakter van de school. Idealiter zou deze betrokkenheid zich niet moeten beperken tot organisatorische zaken, maar ook betrekking moeten hebben op inhoudelijke zaken.

De ouders/verzorgers kunnen gebruik maken van de mogelijkheden zich breed te laten informeren over de gang van zaken op school. Dit blijkt uit het lezen van schoolgids en nieuwsbrieven en door de opkomst op georganiseerde ouderavonden.

De school kan laten zien welke activiteiten zij onderneemt om ouders/verzorgers bij de school te betrekken en wat daarvan het resultaat is.

OPBRENGSTEN

De resultaten van de leerlingen aan het eind van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht.

De school verantwoordt zich over de opbrengsten van haar onderwijs in relatie tot het bij instroom geformuleerde ontwikkelingsperspectief. Daarbij staat centraal dat de school zichtbaar kan maken dat zij er bij de leerlingen 'uit haalt wat er in'. Dit betekent dat de school op basis van de handelingsplannen kan aantonen dat de school telkenmale realistische doelen heeft gesteld; de planning van de doelen vindt plaats in relatie tot het eerder geformuleerde ontwikkelingsperspectief van de leerling. De planning van leerdoelen wordt bijgesteld op basis van beredeneerde verklaringen over de behaalde resultaten aan het einde van ieder schooljaar.

BIJLAGE III

TOELICHTING OP INDICATOREN KWALITEITSZORG

Kwaliteitszorg: de school zorgt systematisch voor behoud en verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.

De school heeft inzicht in de verschillen in onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.

De school geeft er blijk van kennis te hebben van de onderwijsrelevante kenmerken van de verschillende doelgroepen in haar schoolbevolking (leerlingenkenmerken, etnische afkomst, sociale context).

De school hanteert een onderwijsconcept dat aansluit bij haar leerlingenpopulatie.

De school heeft beschreven wat zij verstaat onder goed onderwijs aan de leerlingenpopulatie die tot de doelgroep van de school behoort. De beschrijving gaat zowel in op de inrichting van het onderwijs op de school (beleid ten aanzien van het leerstofaanbod, de leertijd, het gebruik middelen en materialen, het (ortho)pedagogische en (ortho)didactische handelen), als op de uitstroomperspectieven van de leerlingenpopulatie. Bronnen kunnen zijn het schoolplan en andere beleidsdocumenten waarin visie en missie met de verdere uitwerking daarvan naar de inrichting van het onderwijs zijn opgenomen.

De school evalueert jaarlijks systematisch de kwaliteit van haar opbrengsten.

De school geeft blijk van activiteiten gericht op het in kaart brengen en analyseren van de vorderingen en ontwikkeling die de leerlingen behalen, als uitvloeisel van planningsgericht denken.

De school evalueert regelmatig het leren en onderwijzen.

De school heeft afspraken gericht op het behouden van kwaliteit op een concrete en controleerbare manier vastgelegd en gaat systematisch na of betrokkenen nog overeenkomstig de afspraken handelen. Dit actief vasthouden van het bereikte heeft in ieder geval betrekking op afgesloten verbeteractiviteiten.

De school evalueert regelmatig de leerlingenzorg.

De school evalueert of de leerlingenzorg beantwoordt aan de procedures en protocollen (blauwdruk) die zij in het schoolplan en/of andere schooldocumenten heeft vastgelegd. Wat betreft die doelen kan de school verwijzen naar wettelijke eisen en zelf gekozen instrumentaria. Een evaluatie omvat het meten, waarderen en analyseren in het kader van de kwaliteitsontwikkeling van de school. Uit de aanpak blijkt dat de school heeft stilgestaan bij de betrouwbaarheid van de evaluatiegegevens en het draagvlak ervoor bij de verschillende geledingen in de school. Vereist is dat een school haar leren en onderwijzen met regelmaat evalueert, dat wil zeggen dat binnen vier jaar de leerlingenzorg (nagenoeg) volledig is geëvalueerd. Ook andere belanghebbenden dan directie en team, te denken valt aan ouders/verzorgers en leerlingen, worden betrokken. De school trekt conclusies uit de (zelf)evaluatie t.b.v. borging en/of verbetering.

De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.

De school werkt op grond van de evaluaties beargumenteerd aan verbeteractiviteiten. De doelen ervan zijn meetbaar en concreet genoeg uitgewerkt.

Met "meetbaar" wordt hier bedoeld dat de verbeterdoelen zijn vertaald in termen van waarneembare effecten. Met "concreet" wordt bedoeld dat de beoogde verbeteringen zijn uitgewerkt (in een plan van aanpak, werkplan of stappenplan). Vooraf wordt aangegeven waarom en op welke wijze de school aan de verbeteractiviteiten wil gaan werken, wie waarvoor verantwoordelijk is, wie de uitvoering op zich nemen en op welke wijze de resultaten worden vastgesteld en geëvalueerd. Daarnaast blijkt uit de rapportages en gegeven informatie dat de school feitelijk een aantal verbeteractiviteiten heeft uitgevoerd of daarmee nog bezig is. Tot slot bepaalt en waardeert de school de effecten van verbeteringen.

De school borgt de kwaliteit van het leren en onderwijzen en de leerlingenzorg.

De school heeft afspraken gericht op het behouden van kwaliteit op een concrete en controleerbare manier vastgelegd en gaat systematisch na of betrokkenen nog overeenkomstig de afspraken handelen. Dit actief vasthouden van het bereikte heeft in ieder geval betrekking op afgesloten verbeteractiviteiten

De school rapporteert aan belanghebbenden inzichtelijk over de gerealiseerde kwaliteit van haar onderwijs.

De school informeert de verschillende belanghebbenden (ouders, leerlingen, bevoegd gezag en subsidiegever) over de kwaliteit van haar onderwijs, alsmede over de effecten van de verbeteractiviteiten.

De school waarborgt de sociale veiligheid voor leerlingen en personeel.

Van scholen wordt verwacht dat zij een actief beleid voeren op het gebied van de sociale veiligheid voor leerlingen en personeel. Beoordeeld wordt of de

school op de hoogte is van de veiligheidsbeleving door leerlingen en personeel en van incidenten die zich voordoen; daarnaast of de school beleidsmatig voldoende doet om door afspraken en gerichte acties incidenten zoveel mogelijk te voorkomen en incidenten adequaat af te handelen als ze toch optreden.

BIJLAGE IV

VERBREDING EN VERDIEPING

De indicatoren voor verbreding en verdieping zijn geen gelimiteerde, vastliggende set. Het is een dynamisch document dat voortdurend in ontwikkeling blijft, in samenhang met ontwikkelingen in de maatschappij, het onderwijsbeleid en de onderwijskunde.

Hieronder volgt een overzicht van indicatoren die aan de basisset kunnen worden toegevoegd. De *cursief* gedrukte indicatoren zijn reeds opgenomen in de basisset van indicatoren voor het reguliere periodiek kwaliteitsonderzoek (PKO).

Alle indicatoren van kwaliteitsaspect 1 worden beoordeeld tijdens het jaarlijks onderzoek (JO) ter voorbereiding van het PKO.

Kwaliteitsaspect 1

De school zorgt systematisch voor behoud en verbetering van de kwaliteit van haar onderwijs.

- *De school heeft inzicht in de verschillen in onderwijsbehoeften van haar leerlingenpopulatie.*
- *De school hanteert een onderwijsconcept dat aansluit bij haar leerlingenpopulatie.*
- *De school evalueert jaarlijks systematisch de kwaliteit van haar opbrengsten.*
- *De school evalueert regelmatig het leren en onderwijzen.*
- *De school evalueert regelmatig de leerlingenzorg.*
- *De school werkt planmatig aan verbeteractiviteiten.*
- *De school borgt de kwaliteit van het leren en onderwijzen en de leerlingenzorg.*
- *De school rapporteert aan belanghebbenden inzichtelijk over de gerealiseerde kwaliteit van het onderwijs.*
- *De school waarborgt de sociale veiligheid voor leerlingen en personeel.*

Kwaliteitsaspect 2

De voorwaarden voor zorg voor kwaliteit zijn aanwezig.

- De schoolleiding stuurt de kwaliteitszorg aan.
- De kwaliteitszorg is verbonden met de visie op leren en onderwijzen en de leerlingenzorg zoals geformuleerd in het schoolplan.
- De schoolleiding zorgt voor een professionele schoolcultuur.
- Bij de zorg voor kwaliteit zijn personeel, directie, leerlingen, ouders/verzorgers en bestuur betrokken.

Kwaliteitsaspect 3

De school beschikt over een cyclisch systeem van leerlingenzorg.

- *De commissie voor de begeleiding bepaalt de onderwijsrelevante beginsituatie van de leerlingen.*
- De commissie voor de begeleiding bepaalt bij instroom het ontwikkelingsperspectief van de leerling.
- *De school stelt een handelingsplan vast in overeenstemming met de ouders.*
- Het handelingsplan maakt een functionele uitvoering van de handelingsplanning mogelijk.
- *De school gebruikt een samenhangend systeem van instrumenten en procedures voor het volgen van de vorderingen en ontwikkeling van de leerlingen.*
- De school zorgt voor effectieve interne afstemming.
- De school zorgt voor effectieve externe afstemming.
- *De commissie voor de begeleiding evalueert de uitvoering van het handelingsplan.*
- De school begeleidt de ouders en de leerlingen bij de keuze voor de vervolgbestemming.

Kwaliteitsaspect 4

De school zorgt voor een passende begeleiding van leerlingen.

- *De leerinhouden komen overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning.*
- De leertijd komt overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning.
- Het (ortho)pedagogische handelen van de teamleden komt overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning.
- Het (ortho)didactische handelen van de teamleden komt overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning.
- De inzet van middelen en materialen komt overeen met de afspraken in de documenten voor handelingsplanning.

Kwaliteitsaspect 5

Het leerstofaanbod bereidt leerlingen voor op het vervolgonderwijs of de naschoolse woon-, werk- en vrijetijdssituatie.

- *De school hanteert een leerstofaanbod voor de schoolse vakken.*
- *De school hanteert een leerstofaanbod voor de emotionele ontwikkeling.*
- *De school hanteert een leerstofaanbod voor het verwerven van sociale vaardigheden.*
- *Het leerstofaanbod sluit aan op het uitstroomperspectief van de leerlingen.*
- *Het leerstofaanbod maakt het mogelijk gericht in te spelen op verschillen tussen leerlingen.*
- *De school heeft een aanbod gericht op bevordering van sociale cohesie en burgerschap, met inbegrip van het overdragen van kennis over en kennismaking met de diversiteit in de samenleving.*

Kwaliteitsaspect 6

De leerlingen krijgen voldoende tijd om zich de leerinhouden eigen te maken.

- *De geplande onderwijstijd voldoet aan de wettelijke vereisten.*
- *De verdeling van de tijd over de vakken past bij het uitstroomperspectief van de leerlingen.*
- *De teamleden maken een efficiënt gebruik van de geplande onderwijstijd.*
- *De school stemt de hoeveelheid tijd af op de onderwijsbehoeften van (individuele) leerlingen.*
- *Het verlies aan onderwijstijd blijft beperkt.*
- *Het ongeoorloofd verzuim van de leerlingen blijft beperkt.*

Kwaliteitsaspect 7

Het (ortho)pedagogisch handelen van de teamleden leidt tot een veilige en ondersteunende leeromgeving.

- *De teamleden geven leerlingen positieve persoonlijke aandacht*
- *De teamleden gaan op een respectvolle wijze met de leerlingen om.*
- *De teamleden zorgen ervoor dat leerlingen op een respectvolle manier met elkaar omgaan.*
- *De teamleden handhaven de gedragsregels*
- *De teamleden bevorderen het zelfvertrouwen van de leerlingen.*
- *De teamleden stemmen hun (ortho)pedagogisch handelen af op de onderwijsbehoeften van de leerlingen.*

Kwaliteitsaspect 8

Het (ortho)didactisch handelen van de leraren ondersteunt het leren van de leerlingen.

- De leraren zorgen voor een goede structuur in de onderwijsactiviteiten.
- *De leraren leggen duidelijk uit.*
- De leraren gaan na of de leerlingen de uitleg en/of de opdrachten begrijpen.
- *De leraren stimuleren de leerlingen tot denken.*
- *De leraren realiseren een taakgerichte werksfeer.*
- De leraren bewerkstelligen dat de leerlingen bij de onderwijsactiviteiten betrokken zijn.
- *De leraren stemmen de instructie en verwerking af op de onderwijsbehoeften van de leerling.*

Kwaliteitsaspect 9

De leerlingen spelen een actieve en zelfstandige rol binnen de onderwijsactiviteiten.

- *De leerlingen zijn actief betrokken bij de onderwijsactiviteiten.*
- De leerlingen krijgen inzicht in hun leer- en ontwikkelingsproces.
- *De leerlingen hebben verantwoordelijkheid voor de organisatie van hun eigen leerproces die past bij hun ontwikkelingsniveau.*
- De leerlingen leren aansluitend op hun mogelijkheden op een doelmatige wijze samen te werken.

Kwaliteitsaspect 10

De sfeer op school is veilig en ondersteunend voor de leerlingen.

- *De school heeft inzicht in de beleving van de sociale veiligheid door leerlingen en personeel en in de incidenten die zich op het gebied van sociale veiligheid op de school voordoen.*
- *De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op het voorkomen van incidenten in en om de school.*
- *De school heeft een veiligheidsbeleid gericht op de afhandeling van incidenten in en om de school.*
- *De leerlingen en de teamleden voelen zich aantoonbaar veilig op school.*
- De ouders ervaren de school als veilig voor hun kind(eren).
- *De ouders tonen zich betrokken bij de school door de activiteiten die de school daartoe onderneemt.*
- De inrichting van het gebouw en de lesruimten getuigen van een inspirerende leeromgeving.
- Leerlingen, teamleden en ouders ervaren dat de schoolleiding positief bijdraagt aan het schoolklimaat.

Kwaliteitsaspect 11

De resultaten van de leerlingen liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht.

- De resultaten van de leerlingen op het gebied van de schoolse vakken liggen tijdens de schoolperiode ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht.
- De resultaten van de leerlingen op het gebied van de sociale vaardigheden liggen tijdens de schoolperiode ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht.
- De resultaten van de leerlingen op het gebied van de emotionele ontwikkeling liggen tijdens de schoolperiode ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht.
- *De resultaten van de leerlingen aan het einde van de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingen mag worden verwacht.*